Адл ила олам юзин обод қил

Куч – адолатда

2020 йил
19 июнь,
жума
№ 19 (792)

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳуқуқий газетаси • http://www.sud.uz • 1998 йил 29 августдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИ

НИЗОЛАРНИ МУҚОБИЛ ҲАЛ ЭТИШНИНГ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Мамлакатда давлат органларининг аҳоли билан мулоқотини такомиллаштириш, фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларининг ишончли ҳимоясини таъминлаш ҳамда уларнинг муаммоларини ҳал этишнинг замонавий механизмларини жорий қилиш борасида изчил ишлар амалга оширилмоқда.

Шу билан бирга, ушбу соҳада ислоҳотларнинг ҳозирги босқичи давлат органларида низоларни судгача кўриб чиқишнинг ягона тизимини яратиш, медиация, ҳакамлик судлари ҳамда халқаро арбитражларни фуқаролар ҳамда тадбиркорларнинг ишончига сазовор бўладиган низоларни ҳал этувчи самарали муқобил институтларга айлантириш лозимлигини тақозо этмоқда.

Жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш, низоларни ҳал қилишнинг муқобил имкониятларини кенгайтириш, шунингдек, судларда иш ҳажмини мақбуллаштиришда медиация институти, ҳакамлик судлари ва халқаро арбитражларнинг ролини тубдан ошириш мақсадида:

1. Маълумот учун қабул қилинсинки:

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси ва Фуқаролик процессуал кодексига мувофиқ ишни судда кўришга тайёрлаш пайтида судья тарафлардан келишув битимини тузиш эҳтимолини ёки низони ҳал қилишнинг муқобил усуллари эҳтимолини аниқлайди ва уларнинг ҳуқуқий оқибатларини тушунтиради;

ҳуқуқий жамиятда низони ҳал этишнинг муқобил механизмлари яратилиши жисмоний ва юридик шахсларнинг бузилган ҳуқуқларини тиклашга эришишнинг самарали воситаси сифатида баҳоланади.

2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигининг **2020 йил 1 августдан** бошлаб **эксперимент тариқасида:**

Давлат божхона қўмитаси, Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат қўмитаси, Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси ҳамда Наманган, Бухоро ва Тошкент вилоятлари ҳокимликлари ҳузурида **Жисмоний ва юридик шахслар ҳамда давлат органлари ўртасидаги низоларни судгача ҳал қилиш бўйича апелляция кенгашларини** (кейинги ўринларда — Апелляция кенгаши) ташкил этиш тўғрисидаги;

жисмоний ва юридик шахсларнинг давлат органлари ёки мансабдор шахсларнинг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари (қарорлари) ёхуд ҳаракатсизлиги натижасида ўз ҳуқуқлари ва эркинликлари ҳамда қонун билан қўриқланадиган манфаатлари бузилганлиги ҳақидаги мурожаатлари Апелляция кенгаши томонидан кўриб чиқилиши тартибини ўрнатиш тўғрисидаги таклифларига розилик берилсин.

Белгилансинки, мазкур тартиб жисмоний ва юридик шахсларнинг бундай ишлар юзасидан тўғридан-тўғри бошқа ваколатли давлат органларига мурожаат қилиш ҳуқуқини истисно этмайди.

3. Қуйидагилар Апелляция кенгашининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

жисмоний ва юридик шахслар ҳамда давлат органи ўртасида юзага келадиган низоларни судгача кўриб чиқиш ва хулоса қабул қилиш орқали уларни ҳал этиш чораларини кўриш;

мурожаатни кўриб чиқишда қонун ҳужжатида турлича талқин этилиши мумкин бўлган нормалар аниқланган, у амалиётда нотўғри ёки зиддиятли тарзда қўлланилган тақдирда, уларни белгиланган тартибда расмий шарҳлашни ташкиллаштириш бўйича чораларни кўриш;

мурожаатни кўриб чиқишда аниқланган қонун ҳужжатларидаги бўшлиқларни бартараф этиш бўйича таклифлар киритиш.

4. Белгилансинки:

Апелляция кенгашининг таркиби тегишли давлат органи раҳбарининг қарори билан икки ярим йил муддатга тасдиқланади;

Апелляция кенгаши 7 нафардан 11 нафаргача аъзолардан иборат таркибда тузилиши мумкин;

Апелляция кенгаши аъзолигига амалий тажрибага ва обрў-эътиборга эга давлат органининг марказий аппарати таркибий бўлинмалари раҳбарлари ва ходимлари, шунингдек, соҳада катта амалий тажриба ёки илмий салоҳиятга эга бўлган обрўли фуқаролар қабул қилинади. Бунда, давлат органининг марказий аппарати таркибий бўлинмалари раҳбарлари ёки ходимлари ҳисобланмаган Апелляция кенгаши аъзолари жами Кенгаш аъзоларининг бешдан бир қисмидан ошиб кетмаслиги лозим;

Апелляция кенгаши унда кўриб чиқилаётган масалалар юзасидан тавсиявий тусга эга бўлган хулоса қабул қилади. Апелляция кенгаши томонидан қабул қилинган хулоса уч кун муддатда давлат органи раҳбарига кўриб чиқиш учун, бошқа манфаатдор тарафларга маълумот учун юборилади;

Апелляция кенгашининг хулосасини қабул қилиб олган давлат органи раҳбари ёки унинг ўринбосари уни инобатга олиши ёки ёзма асослантирилган тарзда рад этиши мумкин. Бунда, давлат органи раҳбари ёки унинг ўринбосари қабул қилинган қарор тўғрисида уч кун муддатда Апелляция кенгаши ва тарафларни ёзма ёки электрон тарзда хабардор қилади.

5. **Жисмоний ва юридик шахслар ҳамда давлат органлари ўртасидаги низоларни судгача ҳал қилиш бўйича апелляция кенгаши тўғрисидаги низом** иловага мувофиқ тасдиқлансин.

6. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги (Р.Давлетов, М.Икрамов):

Апелляция кенгаши ташкил этилаётган давлат органларининг бу борадаги фаолиятини доимий равишда мониторинг қилиб борсин ҳамда тизимнинг самарали ишлашини таъминлаш мақсадида уларга амалий ва услубий жиҳатдан кўмаклашсин;

2021 йил 1 июлга қадар мазкур қарорнинг 2-бандига асосан жорий этилаётган эксперимент натижаларини кенг қамровли таҳлил қилган ҳолда, **уни кейинчалик бошқа давлат органларида ҳам жорий этишнинг мақсадга мувофиқлиги юзасидан** Вазирлар Маҳкамасига асослантирилган таклифлар киритсин.

7. Белгилансинки, қуйидагилар:

низоларни муқобил усулда ҳал этиш билан шуғулланувчи профессионал медиаторларнинг ўзаро бирлашувига асосланган **Медиация маркази;**

профессионал медиаторлар, ҳакамлик судлари ва халқаро арбитражларнинг ўзаро бирлашувига асосланган **Низоларни муқобил усулда ҳал этиш маркази** нодавлат нотижорат ташкилоти сифатида ташкил этилиши ва фаолият юритиши мумкин.

8. **Медиация маркази** ва **Низоларни муқобил усулда ҳал этиш марказининг** (кейинги ўринларда — Марказлар) асосий вазифалари этиб қуйидагилар белгилансин:

медиация, ҳакамлик судлари ва халқаро арбитраж фаолиятига низоларни муқобил усулда ҳал этиш тартиб-таомилини амалга ошириш учун шарт-шароит яратиш;

медиация, ҳакамлик суди ва халқаро арбитраж ишларини кўриш билан боғлиқ фаолиятга аралашмаслик принципи асосида иш юритиш;

медиация, ҳакамлик судлари ҳамда халқаро арбитраж соҳаларида мутахассисларни тайёрлаш ва малакасини ошириш учун ўқув курсларини ташкил этиш. Бунда, медиаторларни тайёрлаш 72 соатдан кўп бўлмаган ўқув курслари бўйича амалга оширилади ва уларни муваффақиятли якунлаган тингловчиларга **сертификат берилади;**

(Давоми 2-бетда) ▶

Танзила Норбоева:
«Ҳақиқатнинг кўзига тик қарай бошлаганимиз ҳақиқий вазиятни яхшилашга замин яратмоқда»

Узоқ йиллар "бизда ҳаммаси яхши, муаммо йўқ", дейилгани билан айрим муаммолар газак олиб кетгани сир эмас...

Куни кеча Тошкентда Одам савдосига ва мажбурий меҳнатга қарши курашиш миллий комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисда Олий Мажлис Сенати раиси, мазкур миллий комиссия раиси Танзила Норбоева одам савдоси ва мажбурий меҳнатга чек қўйиш бўйича қилинаётган ишлар бўйича маъруза қилди.

Миллий маърузачи таъкидлаганидек, инсонни таҳқирлашнинг икки усули — одам савдоси ва мажбурий меҳнат дунё миқёсида авж олгани сир эмас.

(Давоми 3-бетда) ▶

Маълумки, "Қувасойцемент" акциядорлик жамияти мамлакатимиздаги кўзга кўринган саноат корхоналаридан бири саналади. Кейинги йилларда юртимизда улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилаётгани акциядорлик жамияти фаолиятида ҳам ижобий кўрсаткичларга сабаб бўлмоқда. Аммо...

Қонун кўмаги

Ноқонуний қарор
суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилди

Аммо ўтган 2019 йилнинг 26 августида Ўзбекистон Республикаси Монополияга қарши курашиш қўмитаси Фарғона вилоят ҳудудий бошқармаси томонидан қабул қилинган 01-05/17-сонли қарор натижасида жамиятдан 164.409.000 сўм маблағ ноқонуний равишда ундириб олинди.

Аниқланишича, 2018 йил январь ойининг бошида "Қувасойцемент" акциядорлик жамияти томонидан январь-март ойларида биржа савдоси орқали сотиладиган маҳсулот ҳажми акс эттирилган ҳисобот Монополияга қарши курашиш қўмитасининг Фарғона вилояти ҳудудий бошқармасига тақдим қилинган. Шунга кўра, жамият 2018 йил 6 январь куни биржа орқали 2730 тонна, 8 январь куни ҳам худди шунча миқдорда маҳсулот сотган. Бироқ 2018 йил 6 январдаги савдода цемент нархи 555,7 сўмни ташкил қилган бўлса, икки кундан кейин эса, биржа нархи 578 сўм баҳоланган — 22,3 сўмга кўтарилган. Бундан ташқари 2018 йил 9 январда ҳам 2730 тонна маҳсулот биржага қўйилган бўлса-да, савдоларда цемент 598,6 сўмдан сотилган. Яъни нарх-наво бир кун олдингига қараганда 20 сўмга ошган.

(Давоми 3-бетда) ▶

Хабар

Сенатда ов қилиш ҳамда геодезия ва картография соҳаларига оид қонунлар маъқулланиши кутилмоқда

Олий Мажлис Сенати ялпи мажлиси олдидан бугун қўмиталар мажлислари бўлиб ўтди.

Хотин-қизлар ва гендер тенглик масалалари қўмитаси мажлисида қўмита аъзолари томонидан юборилган сенатор сўровлари ва уларнинг натижалари бўйича ҳисобот эшитилди.

Хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқларининг таъминланиши ва улар орасида тадбиркорликни ривожлантириш соҳасида амалга оширилган ишлар ҳолати юзасидан парламент сўровини шакллантириш масаласи муҳокама этилди.

Таъкидланганидек, аёлларнинг тенглик асосида бандлигини таъминлаш, уларнинг меҳнат ҳуқуқлари кафолатларини янада кучайтириш масаласи бугунги кунда долзарб аҳамиятга эга.

Аграр, сув хўжалиги масалалари ва экология қўмитаси мажлисида "Ов қилиш ва овчилик хўжалиги тўғрисида"ги қонун дастлабки тарзда кўриб чиқилди.

Сўзга чиққанлар овчиликка доир муносабатлар ўндан ортиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан тартибга солинишини, бироқ бу тарқоқлик ноқулайлик туғдиришига эътибор қаратди.

(Давоми 2-бетда) ▶

Бу ҳаётда ҳамма тинч-хотиржам яшашни истайди. Бироқ ҳаёт шунчалик мураккабки, баъзан киши айбсиз айбдор бўлиб қолиши ҳам ҳеч гап эмас. Бунинг оқибатида эса, ҳар қандай одам кўп савдоларни бошидан кечиришга мажбур бўлади.

Оқлов

Адолат қарор топди
ёки уч йиллик изтироб ниҳояси хайрли тугагани хусусида

Расул Аброров ҳам "Оқолтиндонмаҳсулотлари" акциядорлик жамияти билан шартнома асосида ишлаб, бошига бу ташвишлар тушишини аввалроқ билганда эди, корхона остонасига ҳам яқин келмасди.

Гап шундаки, у "ТО-30" русумли юклагич мосламали трактор сотиб олгач, "Abrorov R.A." якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтади. "Оқолтиндонмаҳсулотлари" акциядорлик жамияти билан тузилган шартнома асосида "Шуҳрат" дон қабул қилиш шохобчасида 2012-2013 йилларда ўзининг техникаси билан хизмат кўрсатади.

Ғалла ўрим-йиғим мавсумида иш бошдан ошиб ётиши ҳеч кимга сир эмас. Расулнинг тракторини икки ҳайдовчи — А.Номуратов билан М.Сатторовлар, баъзида ўзи бошқариб, кеча-кундуз тиним билмай ишлашади. Донни шамоллатиш, бир ерга тўплаш, вагонларга етказиб берадиган эскалаторларга юклаш, шохобча омборларига жойлаштириш — барча ишлар уларнинг зиммасига юклатилганди.

Тракторга бир иш кунида 60-70 литр, баъзида ундан ҳам кўпроқ ёқилғиси сарфланади. Шартномада, томонларнинг келишувига асосан, ёқилғи-мойлаш материаллари билан "юк ортувчи" таъминлаши назарда тутилган. Бордию, бирон-бир сабабга кўра, "юк ортувчи" ёқилғи-мойлаш материалларини тополмасдан, акциядорлик жамияти томонидан етказиб берилса, сарфланган ёқилғи қиймати чегириб қолиниши белгиланган.

Тадбиркор Р.Аброров техникаси тўхтаб қолмаслиги учун елиб-югуради, дон қабул қилиш шохобчасига эҳтиёт қисмлар, ёқилғи-мойлаш материаллари олиб келади.

(Давоми 2-бетда) ▶

Мамлакатимизда тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш ҳамда соҳа вакилларининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини кафолатли ҳимоя қилиш, улар эркин фаолият юритиши учун барча шароитларни яратишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Сабоқ

Кредит – ҳадя эмас, балки имкониятдир

Натижада тадбиркорлар сафи йилдан-йилга кенгайиб бормоқда. Улар ишлаб чиқараётган рақобатбардош маҳсулотлар миллий иқтисодиёт ривожига муносиб ҳисса бўлиб қўшилмоқда.

Таъкидлаш жоизки, юртимизда тадбиркорлик ривожида банклар томонидан имтиёзли асосларда ажратилаётган кредит маблағлари ҳам муҳим ўрин тутади. Чунки кредит маблағлари тадбиркорларга ўз фаолиятини кенгайтириш, янги иш ўринлари яратишда муҳим омил бўлмоқда.

Кредит маблағларидан самарали фойдаланиш ҳақида гап борганда, бу маблағ тадбиркорлар учун яратилган қулай имконият эканини алоҳида қайд этиш лозим.

(Давоми 2-бетда) ▶

Фуқаролик қонунчилиги

Қарз арзга айланмасин
бунинг учун унинг ҳуқуқий оқибатини олдиндан ўйлаш лозим

Бировга қарз бериш орқали муҳтож кишининг оғирини енгил қилиш яхши, албатта. Бироқ қарз олувчининг муаммоси ҳал бўлиши асосида қарз берувчида пайдо бўладиган муаммо ва кейинчалик икки ўртада келиб чиқадиган низо бундай яхшиликнинг савобини йўққа чиқариши ҳам — бор гап.

Афсуски, бугунги кунда қарз масаласи билан боғлиқ низолар оз эмас. Фуқаролик судларида кўрилаётган низоларнинг салмоқли қисмини ҳам қарз олди-бердисига тааллуқли ишлар ташкил этади. Шунинг ўзиёқ бугунги кунда одамлар ўртасидаги қарз муносабатлари нечоғли оғриқли тус олиб бораётганини кўрсатади.

Рақамларга мурожаат қилсак, 2020 йилнинг биринчи чорагида фуқаролик ишлари бўйича Жиззах вилоят судларида қарзни ундиришга оид 105 та даъво аризаси кўрилган.

Шундан 92 та ариза қаноатлантирилган. Бунинг натижасида жавобгарлардан, яъни қарздорлардан жами 1 миллиард 182 миллиондан зиёд қарз суммасини даъвогарлар, демакки, ҳақдорлар фойдасига ундириш ҳақида ҳал қилув қарорлари чиқарилган.

Шу билан бирга, ноҳақ тарафдан давлат фойдасига 86 миллиондан зиёд давлат божи ундирилган. Шунингдек, 6 та даъво талаби асоссизлиги сабабли рад қилинган бўлса, 7 та ҳолатда жавобгар тараф даъвони тан олиб, қарзини қайтаргани ёки тарафлар келишгани сабабли, фуқаролик иши тугатилган ва кўрмасдан қолдирилган. Бу ишларнинг 23 таси сайёр суд мажлисларида кўрилган.

Суд амалиёти таҳлилидан келиб чиқиб, қарз берувчиларни шартли равишда икки тоифага ажратиш мумкин.

Биринчи ва кўпчиликни ташкил этувчи тоифа бу — ҳақиқатан ҳам, ҳеч қандай манфаатсиз, одамгарчилик нуқтаи назаридан ёрдам қўлини чўзган инсонлар. Бу тоифага мансуб кишилар ишонч ва истиҳола сабаб қарз муносабатини қонуний расмийлаштирмайдилар.

Аммо вақти келиб, қарздорнинг ноинсофлиги ёки тўлов имконияти бўлмагани боис, ўртада низо пайдо бўлади. Қонун эса, жайдари тилда айтсак, қуруқ гапни кўтармайди.

(Давоми 4-бетда) ▶

Сабоқ

Кредит – ҳадя эмас, балки имкониятдир

◀ **(Бошланиши 1-бетда)**

Шу маънода ҳар бир тадбиркор кредит шартномаси орқали зиммасига юклатилган бурч ва мажбуриятларни ўз вақтида тўлиқ адо этиши шарт.

Афсуски, баъзан ҳаётда банкдан олинган кредитдан фойдаланишда масъулиятни унутиб қўядиган кишилар ҳам учраб туради. Яқинда ана шундай қарздорлик билан боғлиқ даъво аризаси судда кўриб чиқилди.

Шаҳрисабз туманида яшовчи Гулбаҳор Ҳошимовага (исм-шарифлар ўзгартирилган) қандолатчилик маҳсулотларини ишлаб чиқариши учун "Ипак йўли" АИТ банкининг Шаҳрисабз туман филиали томонидан 2018 йил 20 августдаги кредит шартномасига асосан, 2 йил муддатга 32 фоиз миқдорида устама тўлаш шарти билан 10 миллион сўм кредит маблағи ажратилган.

Шунинг баробарида, кредитни қайтариш кафолатини олувчи, яъни Г.Ҳошимованинг яқин қариндоши, қўшимча жавобгар Моҳира Шокирова билан кафиллик шартномаси тузилган.

Бошқача айтганда, кредит маблағи банк томонидан тадбиркорга қонуний тартибда ажратилган. Энди ҳамма гап тадбиркорнинг ушбу маблағдан оқилона фойдаланиши, зиммасидаги мажбуриятни ўз вақтида бажаришида қолганди.

Бу борада, афсуски, Г.Ҳошимова масъулиятни унутиб қўяди. Ўз навбатида, банк раҳбарияти кредит маблағи ҳисобидаги асосий қарз ҳамда унинг фоизларини тўплашни талаб қилиб, бир неча марта оғзаки ва ёзма равишда уни огоҳлантирган.

Аммо Г.Ҳошимова ва қўшимча жавобгар М.Шокирова турли баҳоналарни рўкач қилиб, қарзни тўлашни узоқ вақт пайсалга солиб келган.

Шундан сўнг "Ипак йўли" банкининг Шаҳрисабз туман филиали мутасаддилари судга мурожаат қилиб, жавобгарлардан 6 миллион 40 минг 802 сўм миқдоридаги кредит суммасини муддатидан олдин ундириб беришни сўрашди.

Бинобарин, амалдаги Фуқаролик кодексининг 744-моддаси биринчи банди талабига кўра, кредит шартномаси бўйича бир тараф банк ёки бошқа кредит ташкилоти, яъни кредитор иккинчи тарафга, демакки, қарз олувчига шартномада назарда тутилган миқдорда ва шартлар асосида пул маблағлари бериш, қарз олувчи эса, олинган пул суммасини қайтариш ва унинг учун фоизлар тўлаш мажбуриятини олади.

Томонлар ўртасида тузилган кредит шартномасига асосан, жавобгар томонидан мажбуриятлар бажарилмаса ёки лозим даражада бажарилмаса, банк белгиланган кредитни муддатидан олдин талаб қилиши мумкин.

Суд қонун талабларидан келиб чиқиб, даъвогар "Ипак йўли" банкининг Шаҳрисабз тумани филиали даъво аризасини қаноатлантирган ҳолда, кредит шартномасини муддатидан олдин бекор қилди.

Шу билан бирга. жавобгарлар Гулбаҳор Ҳошимова ҳамда Моҳира Шокировадан 6 миллион 40 минг 802 сўм миқдоридаги кредит қарздорликни солидар тартибда ундириш тўғрисида ҳал қилув қарорини қабул қилди.

Хулоса шуки, банк муассасасидан бериладиган кредит маблағи асло ҳадя эмас. У қарз олувчининг иқтисодий аҳволини яхшилашга, янги иш ўринлари очиб, тадбиркорлик субъекти фаолиятини ривожлантиришга ёрдам берадиган моддий кўмак эканлигини унутмаслик зарур. Масаланинг яна бир энг муҳим жиҳати, кредит маблағидан оқилона ҳамда мақсадли фойдаланилса, шартнома мажбурияти вақтида адо этилса, ҳеч бир муаммога ўрин қолмайди.

Баҳодир ЭРГАШЕВ,
фуқаролик ишлари бўйича Шаҳрисабз туманлараро судининг раиси
Абдунаби БОБОЁРОВ,
"Куч — адолатда" мухбири

Жиноят ишлари бўйича Кармана туман судининг судьяси А.Сайдуллаев бошчилигида Кармана туманида 7 нафар маҳкумга нисбатан Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 73-моддасига асосан бўлган ишлар очиқ суд мажлисида кўриб чиқилди.

Маҳкумлар муддатидан илгари озод қилинди

Суд томонидан 7 нафар маҳкум муқаддам жиноят содир этиб, жазони ўташ мобайнида содир этган жиноятларининг моҳиятини тушуниб етганлиги, тузалиш йўлига кириб, ижтимоий меҳнатга нисбатан бўлган муносабати ижобий томонга ўзгарганлиги, ўрнатилган тартиб-қоида, талабларни бажариб, меҳнатга ҳалол муносабатда бўлганлиги инобатга олиниб, умуминсоний принципларга асосланиб, жазони ўташдан муддатидан илгари шартли равишда озод қилинди.

Шунингдек, маҳкумларга Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 60-моддаси талабига кўра, агар маҳкум ҳукм чиқарилганидан кейин жазони тўла ўтамай туриб, янги жиноят содир этса, суд янги ҳукм бўйича тайинланган жазо муддатига илгари ҳукм юзасидан ўталмай қолган жазо муддати тўла ёки қисман қўшилиши тушунтирилди.

Ж.МАВЛОНОВ,
жиноят ишлари бўйича Кармана туман суди судья ёрдамчиси
ЎзА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИ

НИЗОЛАРНИ МУҚОБИЛ ҲАЛ ЭТИШНИНГ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

◀ **(Бошланиши 1-бетда)**

медиация ва низоларни муқобил ҳал этишнинг бошқа усуллари ривожланиши ва кенг оммалашувига кўмаклашиш, бу соҳада семинарлар, тренинглар ва конференциялар ташкил этиш.

9. Белгилансинки, Марказлар:

а) тингловчиларга таълим беришни ташкиллаштириш учун:

шартнома асосида олий таълим муассасаларининг малакали педагогларини, шунингдек, миллий ва хорижий медиатор, ҳакамлик судьялари ва арбитрларни ҳамда вазирлик ва идораларнинг малакали мутахассисларини жалб этиши мумкин;

етакчи хорижий медиация ва арбитраж марказлари билан ҳамкорликни йўлга қўйиши, низоларни муқобил усулда ҳал этиш соҳасида тажриба алмашиши, шунингдек, низоларни ҳал этишга хорижий медиаторлар ва арбитрларни жалб этиши мумкин;

б) медиация, ҳакамлик суди ва халқаро арбитраж фаолияти юзасидан адлия органларига ҳисоботлар топширишдан озод этилади;

в) олий маълумотга эга раҳбарни қўшиб ҳисоблаганда камида беш нафар ходимга эга бўлишлари керак.

10. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги (Р.Давлетов, М.Икрамов):

а) профессионал медиаторлар, ҳакамлик судлари ва халқаро арбитражлар ўртасида доимий равишда Марказлар ташкил этилишининг ижобий тарафлари ҳақидаги тарғибот ишларини ва бу борадаги фаолиятни мониторинг қилиб борсин ҳамда ҳар чоракда амалга оширилаётган ишлар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрациясига ахборот киритиб борсин;

б) икки ой муддатда илғор хорижий тажрибадан келиб чиқиб:

медиаторларни тайёрлаш бўйича ўқув курсларининг намунавий дастурини ишлаб чиқсин;

Бош прокуратура билан биргаликда медиация институтининг жиноят процессига татбиқ этилиши мақсадга мувофиқлиги бўйича таклифларни Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрациясига киритсин.

11. Тошкент давлат юридик университети ва Юристлар малакасини ошириш марказининг улар муассислигида **Тошкент медиация марказини** ташкил этиш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

12. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги (Р.Давлетов, М.Икрамов) Тошкент давлат юридик университети ва Юристлар малакасини ошириш маркази билан биргаликда **Тошкент медиация маркази** фаолиятини ташкиллаштириш ҳамда 2021 йил 1 январга қадар **Тошкент медиация марказини** жаҳоннинг медиация институти ривожланган мамлакатлар тажрибасидан келиб чиқиб, тайёрланган бино ва жиҳозлар билан таъминлаш чораларини кўрсин.

13. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги Тошкент шаҳар ҳокимлиги билан биргаликда Тошкент шаҳрида:

2020 йил 1 июлдан бошлаб, **эксперимент тариқасида,** давлат хизматлари марказлари биноларида низолашувчи фуқароларга медиатор хизматидан фойдаланиш учун алоҳида хоналар ажратсин;

экспериментнинг ижобий натижалари асосида 2021 йил 1 апрелга қадар ушбу амалиётни барча давлат хизматлари марказлари биноларида татбиқ этиш юзасидан Вазирлар Маҳкамасига асослантирилган таклифларни киритсин.

14. Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги бир ой муддатда белгиланган тартибда профессионал медиаторликни касб сифатида Хизматчиларнинг асосий лавозимлари ва ишчилар касблари классификаторига киритсин.

15. Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши, Олий суди Адлия вазирлиги билан биргаликда икки ой муддатда профессионал медиаторлар ва ҳакамлик судлари реестрларига киритилган профессионал медиаторлар ҳамда ҳакамлик суди судьялари тўғрисидаги маълумотларнинг барча суд биноларида жойлаштирилишини таъминлаш бўйича зарур чораларни кўрсин.

16. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги (Р.Давлетов, М.Икрамов) доимий равишда:

Олий суд, Ташқи ишлар вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги қошидаги Мутахассисларни хорижда тайёрлаш ва ватандошлар билан мулоқот қилиш бўйича "Эл-юрт умиди" жамғармаси билан биргаликда профессионал медиаторлар, ҳакамлик судьяларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини оширишга масъул ходимлар учун низоларни судгача ҳал этиш бўйича илғор тажрибани ривожланган хорижий давлатларда ўрганишни ташкил этсин;

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги ҳамда Ўзбекистон миллий телерадиокомпанияси билан биргаликда оммавий ахборот воситаларида низоларни ҳал этишда медиация, ҳакамлик судлари ва халқаро арбитраж институтининг афзалликларига бағишланган ижтимоий роликлар, кўрсатув ва эшиттиришларни эфирга узатиш ҳамда аҳоли ва тадбиркорлик субъектлари эътиборига етказиш чораларини кўрсин.

17. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Адлия вазирлиги билан биргаликда уч ой муддатда 2021/2022 ўқув йилидан бошлаб, тегишли олий таълим муассасаларида илғор хорижий тажрибалар асосида медиация, ҳакамлик суди ва халқаро арбитраж соҳалари учун низоларни ҳал этишнинг муқобил йўналишларига оид бўлган магистратура мутахассисликларини ташкил этиш юзасидан Вазирлар Маҳкамасига асослантирилган таклифлар киритсин.

18. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги икки ой муддатда қонун ҳужжатларига ушбу қарордан келиб чиқадиган ўзгартириш ва қўшимчалар тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

19. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Н.Арипов ва Ўзбекистон Республикаси Президенти маслаҳатчисининг ўринбосари У.Ш.Ташходжаев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **Ш.МИРЗИЁЕВ**

Тошкент шаҳри,
2020 йил 17 июнь

Хабар

Сенатда ов қилиш ҳамда геодезия ва картография соҳаларига оид қонунлар маъқулланиши кутилмоқда

◀ **(Бошланиши 1-бетда)**

Давлат органлари, овчилар ва ов хўжаликларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари қонун даражасида белгиланмаганлиги ов қилиш ва балиқ овлаш соҳасида кўплаб ҳуқуқбузарликлар содир этилишига олиб келмоқда. Шу билан бирга, соҳага доир давлат сиёсатининг асосий йўналишлари қонун ҳужжатларида аниқ қайд этилмаганлиги овланадиган ҳайвонот олами ресурсларининг ҳолатини аниқлашга, улар популяциясининг давлат мониторинги тизимининг ривожланишига, овланадиган ҳайвон турларининг сони ва овланиш ҳажмлари, уларнинг репродуктив ҳолатини ўрганишга салбий таъсир кўрсатмоқда.

Шу жиҳатдан, қонун соҳага оид муносабатлар тартибга солинишини, жумладан юқоридаги каби муаммоларнинг самарали ҳал этилишини таъминлаши кутилмоқда.

"Геодезия ва картография фаолияти тўғрисида"ги қонун ҳам кўриб чиқилди. Янги қонун соҳанинг ҳуқуқий асоси мустаҳкамланишига ва унинг ривожига тўсқинлик қилаётган муаммоларнинг ҳал этилишига хизмат қилиши айтиб ўтилди.

Мажлисларда кўриб чиқилган масалалар юзасидан қўмиталар ва комиссиянинг тегишли қарорлари қабул қилинди.

М. РЎЗИБОЕВА,
ЎзА

Оқлов

Адолат

◀ **(Бошланиши 1-бетда)**

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Иқтисодий жиноятчилик ва коррупцияга қарши курашиш бошқармасининг 2014 йил 24 январдаги "Оқолтиндонмаҳсулотлари" акциядорлик жамияти фаолиятини комплекс ҳужжатли тафтишдан ўтказиш ҳақидаги қарорига асосан, корхонада текшириш ўтказилади.

Ушбу текшириш якунлари бўйича акциядорлик жамияти раиси И.Холмуродов (исм-шарифлар ўзгартирилди) ва бошқа мансабдор ва моддий жавобгар шахслари 2011 — 2013 йиллардаги фаолиятида йўл қўйган ўзлаштириш, талон-торожлик, растарата ва бошқа қилмишлари учун суд ҳукми билан жиноий жавобгарликка тортилади.

Р.Аброровнинг иши ушбу жиноят ишидан алоҳида ажратилганди. Акциядорлик жамияти раҳбари ва бошқа моддий жавобгар шахслар жазога тортилгач, орадан кўп ўтмай Т.Маҳмонов деган терговчи Р.Аброровни ўзининг хизмат хонасига чақиради ва "тергов ҳаракатлари тугатилди, жиноят ишида айбсиз экансиз" деб унга жавоб бериб юборади.

Аммо 2017 йилнинг 3 июнь куни Р.Аброровни бошқа бир терговчи — Ж.Хушназаров чақириб, ўзини таништиради. Сўнгра жиноят иши тергови қайта тиклангани ва иш ўзининг юритувига олинганини маълум қилади.

Тергов бошланади, тафтишчи М.Бердиқулов аввал тафтиш ўтказиб, хулоса берганди. Аммо Р.Аброровнинг бу хулосанинг тўғри эмаслиги ҳақида эътирозини эшитган Ж.Хушназаров М.Бердиқуловга яна қўшимча тафтиш ўтказиш тўғрисида топшириқ беради. Шу тариқа якка тартибдаги тадбиркорнинг "Шуҳрат" дон қабул қилиш корхонасидаги иши элакдан ўтказилади ва охир-оқибат унга нисбатан бир қатор айбловлар қўйилади.

Шу ўринда бу ҳақида тўхталадиган бўлсак, Р.Аброров жиноий гуруҳ раҳбари ва ташкилотчиси, "Оқолтиндонмаҳсулотлари" акциядорлик жамияти раиси И.Холмуродов билан акциядорлик жамиятига транспорт хизмати кўрсатиш учун шартнома тузиш орқали уюшган гуруҳ аъзоси бўлган, гуруҳ раҳбари ва аъзолари билан ўзганинг мулкини ўзлаштириш ҳамда талон-торож қилиш жиноятини содир этишни режалаштирган.

Жиноий режага кўра, Р.Аброров ҳайдовчилар номига расмийлаштирилган иш табелларига ҳақиқатда бажарилмаган иш соатлари ҳамда ёқилғи-мойлаш маҳсулотларини қўшиб ёзган. Расмий ҳужжатларни қалбакилаштириб, акциядорлик жамияти мансабдор шахсларига тақдим қилиш орқали тўловга қаратган ва давлат маблағларини ўзлаштириш йўли билан талон-торож этган.

Тадбиркор томонидан йиртма талонлар ҳисоб-китоби олиб борилмаган, "4-п-сон" шаклидаги йўл варақалари тўлдирилмаган, иш бажараётган транспорт воситаси қаерда ва кимнинг ихтиёрида бўлгани, неча соат қанча ҳажмда иш бажарганлиги кўрсатилмасдан, ҳайдовчиларга иш ҳақи ёзилган.

Ҳайдовчи А.Номуратовга 2012 йилнинг июль, август ва сентябрь ойларида жами 624 соат ишлагани учун 32 миллион 947 минг 200 сўм, М.Сатторовга эса, худди шу муддатда 512 соат ишлаганлиги учун 26 миллион 736 минг сўм иш ҳақи ёзилган. Умумий ҳисобда 1 минг 136 соатлик иш учун 59 миллион 683 минг 800 сўмлик транспорт хизмати кўрсатганлиги тўғрисида сохта ҳужжатлар расмийлаштирилган.

Булардан ташқари Р.Аброров томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1996 йил 9 августдаги "Бюджет билан ҳисоб-китоблар учун хўжалик юритувчи субъектларнинг масъулиятини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони 4-банди талаблари ҳам кўпол тарзда бузилган. Кўрсатилган транспорт хизматлари учун 68 миллион 106 минг 600 сўмлик омихта ем маҳсулотлари ноқонуний равишда бартер операцияларини амалга ошириш йўли билан олиниб, номаълум шахсларга нақд пулга сотиб юборилган. Бу билан Р.Аброров ўзи ва жиноий шерикларининг ихтиёрида бўлган жами 59 миллион 683 минг 800 сўмлик — кўп миқдордаги давлат маблағини уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб, мансаб сохтакорлиги йўли билан ўзлаштириш ва талон-торож қилиш жиноятларини содир этган.

Қисқаси, ушанда Р.Аброровга нисбатан юритилган жиноят иши судга ўтказилади. Жиноят ишлари бўйича Сирдарё вилоят судининг 2017 йил 2 октябрдаги ҳукми билан Жиноят кодексининг 167-моддаси 3-қисми "в" банди, 209-моддаси 2-қисми "б" банди билан Жиноят кодексининг 59-моддаси тартибида Р.Аброровга олти йил муддатга озодликдан маҳрум қилишга ҳукм чиқарилади ва у суд залидан қамоққа олинади.

Маълумки, етказилган зарар судланувчи ёки унинг қариндошлари томонидан қопланган тақдирда, судланувчига нисбатан жазо тури ўзгартирилиб, қамоқ билан боғлиқ бўлмаган жазо қўлланилади. Р.Аброров 59 миллион 683 минг 800 сўмнинг 28 миллион 175 минг 480 сўмини дастлабки тергов даврида қоплайди. Қолган 31 миллион 508 минг 320 сўмни нақд пул шаклида 2017 йилнинг 30 сентябрида акциядорлик жамиятининг ғазнасига тўлайди.

Шундан сўнг фуқаровий даъвогар вакили судга зарар қопланганини маълум қилади. Р.Аброров эса, ушбу хатни илова қилган ҳолда дарҳол қамоқдан озод этишни сўраб, апелляция шикояти беради.

Жиноят ишлари бўйича Жиззах вилоят суди апелляция инстанциясининг 2017 йил 7 ноябрдаги ажрими билан биринчи босқич судининг ҳукми ўзгартирилади. Р.Аброровга ҳар ойлик иш ҳақининг ўттиз фоизини давлат ҳисобига ундирган ҳолда уч йил ахлоқ тузатиш ишлари ва 21 миллион 706 минг 500 сўм жарима жазоси тайинланади.

Қисқаси, орадан бир неча йил ўтгач, Р.Аброров ва унинг ҳимоячиси Ўзбекистон Республикаси Олий судига назорат тартибида шикоят беради. Шикоятда Р.Аброровнинг айбсиз экани қайд этилиб, оқлов ҳукми чиқариш сўралади.

Олий суднинг жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 2019 йил 6 декабрдаги ажрими билан вилоят суди апелляция инстанцияси ажрими бекор қилинди ва жиноят иши янгидан апелляция инстанциясида кўриш учун юборилди.

Олий суднинг жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати ажримида ушбу жиноят ишини апелляция инстанциясида янгидан кўришда иш бўйича исботланиши лозим бўлган барча ҳолатлар синчковлик билан, ҳар томонлама, тўлиқ ва холисона текшириб чиқилиши, мавжуд камчилик ва ноаниқлар қўшимча процессуал ҳаракатларни бажарган ҳолда бартараф қилиниши, ишга алоқадор шахслар сўроқ қилиниб, кўрсатмалардаги тафовутлар муҳокама қилиниши, ишда юзага келган барча қарама-қаршиликлар бартараф этилгач, иш бўйича қонуний тўхтамга келиш лозимлиги кўрсатилганди.

Апелляция инстанцияси судлов ҳайъати ушбу ажримда кўрсатилган ҳолатлардан келиб чиқиб, Жиноят процессуал кодексининг 495-моддаси талабларини бажариш мақсадида, тўлиқ суд тергови ўтказди. Судланган Р.Аброров жиноят ишидаги ҳолатлар бўйича батафсил сўроқ қилинди, унинг барча важлари текширилди.

◀ (Бошланиши 1-бетда)

Афсуски, бундан Ўзбекистон ҳам холи эмас эди. Мурғак болаларимизнинг нозик елкасидаги пахта юкининг ўзи шармандали ҳолат бўлган. Буларга барҳам беришга қаратилган курашлар осон кечмади. Аммо мажбурий меҳнатнинг айнан шу тури — болалар меҳнатига барҳам берилгани энг катта ютуқларимиздан бири бўлди. Турли касб эгаларининг бошқа ишларга, хусусан, дала ишлари, тозалаш ишларига жалб этилишига ҳам бугун кескин муносабат билдирмоқдамиз.

Умид билан хорижий давлатларга ишга бориб, қулликка маҳкум бўлиб қолаётган, яъни одам савдоси жинояти қурбонига айланган юртдошларимизни ҳимоялаш тизими йўқлиги қанча фуқароларимизни мушкул вазиятларга тушириб келган. Ҳозир айнан шу йўналишда ҳам тизимли ишлар йўлга қўйилди.

Лўнда қилиб айтганда, муаммоларни хаспўшлаш эмас, балки уларни ҳал қилиш йўлидан борилгани, ҳақиқатнинг кўзига тик қарай бошлаганимиз ҳақиқий вазиятни яхшилашга замин яратди. Узоқ йиллар "бизда ҳаммаси яхши, муаммо йўқ", дейилгани билан айрим муаммолар газак олиб кетгани сир эмас.

Кейинги бир неча йилда эса, одам савдосининг олдини олиш ва мажбурий меҳнатга барҳам беришга қаратилган ишлар жадаллик билан олиб борилгани жамиятимиздаги очиқлик сиёсати натижаси, десак, хато бўлмайди.

Танзила Норбоева:

«Ҳақиқатнинг кўзига тик қарай бошлаганимиз ҳақиқий вазиятни яхшилашга замин яратмоқда»

Мажлисда қайд этилганидек, 2019 йилнинг ўзида мазкур йўналишлардаги фаолиятни тартибга солиш мақсадида, 15 та норматив-ҳуқуқий ҳужжат қабул қилинди.

Президентимизнинг 2019 йил 30 июлдаги "Одам савдосига ва мажбурий меҳнатга қарши курашиш тизимини янада такомиллаштиришга оид қўшимча чоратадбирлар тўғрисида"ги Фармонига асосан, Миллий маърузачи институти жорий этилди.

Ушбу йўналишда комиссия иш бошлагач, яъни 2019 йилда одам савдоси билан боғлиқ жиноятлар 22 фоизга камайди. Содир этилган жиноятлар бўйича 137 нафар шахс жиноий жавобгарликка тортилди.

Мажбурий меҳнатнинг олдини олиш мақсадида, 2 минг 779 корхона ва ташкилотлар фаолияти ўрганилиб, мажбурий меҳнатга йўл қўйган 259 нафар ҳамда иш ҳақларини ўз вақтида бермаган ва меҳнат шароитлари яратмаган 56 нафар мансабдор шахсга нисбатан қонунчиликда белгиланган тартибда маъмурий жарималар қўлланилди.

Одам савдоси жабрдийдаларига ёрдам кўрсатиш, уларни реаблитация қилиш ҳамда хорижда фуқароларимиз манфаатини ҳимоя қилиш масалаларига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. 2019 йилда 220 нафар одам савдоси жабрдийдаларига Республика реаблитация марказида тиббий, психологик ва ҳуқуқий ёрдам кўрсатилди.

Уларнинг 113 нафари иш билан таъминланди. 3 минг 938 нафар фуқаро чет элда иш билан таъминланди, 235 минг 135 нафар фуқарога маслаҳат ва ҳуқуқий ёрдам берилди, иш ҳақини вақтида ололмаган меҳнат мигрантларининг 530 минг АҚШ долларига яқин иш ҳақлари ундириб берилди.

Одам савдоси ва мажбурий меҳнатнинг салбий омиллари тўғрисида аҳолининг хабардорлигини оширишга қаратилган тарғибот ишлари кучайтирилди.

Аммо ушбу соҳада амалга оширилган ижобий ишлар билан бир қаторда ҳал этилиши лозим бўлган айрим муаммолар ҳам мавжуд.

Айрим маҳаллий ижро ҳокимликлари, вазирлик, идоралар ҳамда уларнинг қуйи тузилмалари раҳбарлари томонидан ходимларни ўз функционал вазифаларига кирмайдиган меҳнат турларига мажбурий жалб қилиш ҳолатлари учрамоқда. 2019 йилда одам савдоси билан боғлиқ жиноятлар 2018 йилга нисбатан камайган бўлса-да, бу йўналишда содир этилган умумий жиноятлар орасида чақалоқ савдоси билан боғлиқ жиноятлар юқорилигича қолмоқда.

Хусусан, 2019 йилда одам савдоси жинояти билан боғлиқ келиб тушган 710 та мурожаатдан бор-йўғи 94 таси (13 фоизи) бўйича жиноят иши очилиб, 137 нафар айбдорга нисбатан қонуний чоралар кўрилган. Одам савдоси билан шуғулланган шахсларга нисбатан жиноят иши қўзғатиш ва уларни судгача олиб боришда тегишли соҳа мутахассисларининг билими ҳамда тажрибаси етишмаяпти.

Миллий комиссия томонидан тегишли вазирлик ва идораларнинг таклифлари асосида бу йўналишда қўйилаётган вазифаларни амалиётга тадбиқ этиш бўйича чора-тадбирлар режаси (Йўл харитаси) лойиҳаси ишлаб чиқилди ҳамда комиссия йиғилишида тасдиқланди.

Йўл харитасида мавжуд муммоларни ҳал қилиш билан боғлиқ янги режалар назарда тутилган ва комиссия аъзолари уларни амалга оширишга киришди.

Норгул АБДУРАИМОВА

Қонун кўмаги

Ноқонуний қарор

суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилди

◀ (Бошланиши 1-бетда)

Ёки орадан икки ой ўтгандан кейинги ҳолатга эътибор қаратсак, 2018 йил 5 мартда 4130 тонна, "ССПЦ М-400 Д-20" белгили цемент маҳсулоти 567,4 сўмдан сотилгани ҳолда эртаси куни — 6 мартда биржа савдосига қўйилган 4130 тонна цементнинг баҳоси 1,7 сўмга ошиб, 569,1 сўмдан иборат бўлган. Ёхуд 2018 йил 14 мартда бўлиб ўтган савдода харидорлар 4145 тонна цементни 546,5 сўмдан сотиб олган. 2018 йил 16 март куни эса, биржа савдосига қўйилган маҳсулот ҳажми ўзгармаса-да (4145 тонна), нархи 550 сўмни ташкил этган.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, иқтисодиётнинг ўзгармас қоидаларидан бири бу — нархнинг талаб ва таклиф асосида белгиланишидир. Юқорида таъкидланган "Қувасойцемент" акциядорлик жамияти маҳсулотининг биржа савдоларида нархи кўтарилгани ҳам ана шу олтин қоидадан келиб чиққан ҳолда юз берган. Лекин Монополияга қарши курашиш қўмитаси Фарғона вилоят ҳудудий бошқармаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 28 октябрдаги 239-сонли қарори билан тасдиқланган "Товарлар (ишлар, хизматлар)га тартибга солинадиган нархлар (тарифлар)ни шакллантириш, декларация қилиш (тасдиқлаш) ва белгилаш ҳамда уларнинг қўлланилишини давлат томонидан назорат қилиш тартиби тўғрисида"ги Низомнинг 36-бандида қайд этилган (декларация қилинган (тасдиқланган), келишилган ва белгиланган тартибга солинадиган нархлар (тарифлар)ни ошириш талаблари бузилганини ҳамда "Қувасойцемент" акциядорлик жамиятининг Монополияга қарши курашиш давлат қўмитаси ва "Ўзқурилишматериаллари" акциядорлик жамияти томонидан тасдиқланган цемент маҳсулотини биржа савдоларига қўйиш жадвалига амал қилмаганини асос қилиб, юқорида қайд этилган 4 та ҳолатда жамият томонидан нархлар сунъий равишда оширилганлик важи билан жами 137.007.500 сўм миқдорида ортиқча олинган даромад, мазкур қийматнинг 20 фоизи — 27.401.500 сўм миқдорида жаримани (жами 164.409.000 сўм) Молия Вазирлиги ғазначилиги ҳисобига ундириш тўғрисида 01-05/17-сонли қарорни қабул қилади. Бинобарин, ҳудудий бошқарма ушбу маблағни ундириш юзасидан Фарғона туманлараро иқтисодий судига даъво ариза киритади. Суднинг 2019 йил 17 декабрдаги ҳал қилув қарори билан эса, даъво қаноатлантирилган.

Табиийки, "Қувасойцемент" акциядорлик жамияти бундан норози бўлади. Шу боис жамият раҳбари Монополияга қарши курашиш қўмитаси Фарғона вилоят ҳудудий бошқармасининг 2019 йил 26 августдаги 01-05/17-сонли қарорини ҳақиқий эмас, деб топишни сўраб, Фарғона шаҳар маъмурий судига мурожаат қилади.

Суд жараёнида аён бўлдики, Монополияга қарши курашиш давлат қўмитаси ва "Ўзқурилишматериаллари" акциядорлик жамияти томонидан тасдиқланган цемент маҳсулотини биржа савдоларига қўйиш жадвали "Қувасойцемент" акциядорлик жамиятига етказилмаган. Негаки, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 25 октябрдаги "Республика қурилиш материаллари саноатини бошқаришни ташкил этишни янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига биноан, "Қувасойцемент" акциядорлик жамиятининг устав фондида давлат улуши бўлмаганлиги сабабли "Ўзқурилишматериаллари" акциядорлик жамияти таркибига киритилмаган.

Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекснинг 67-моддасида "Ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак" деб белгиланган. Аммо Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш Давлат қўмитаси вакиллари "Ўзқурилишматериаллари" акциядорлик жамияти ҳамда қўмита ўртасида келишилган жадвал билан "Қувасойцемент" акциядорлик жамияти таништирилганлиги ёки хабардор қилинганлиги ҳақида бирон-бир далил ёхуд ҳужжатни судга тақдим қилишмади. Шунингдек, Монополияга қарши курашиш қўмитаси Фарғона вилоят ҳудудий бошқармаси ўша пайтда "Қувасойцемент" акциядорлик жамияти томонидан 2018 йилнинг январь-март ойлари учун ишлаб чиқариладиган ва биржа орқали сотиладиган цемент маҳсулоти ҳажми акс эттирилган ҳисоботни ҳеч қандай эътирозсиз қабул қилган.

Суд юқорида қайд этилган асосларга таянган ҳолда даъвони қаноатлантирди. Монополияга қарши курашиш қўмитаси Фарғона вилоят ҳудудий бошқармасининг 2019 йил 26 августдаги 01-05/17-сонли қарорини ҳақиқий эмас, деб топиш тўғрисида ҳал қилув қарори қабул қилди. Шундан сўнг жамиятнинг мурожаатига асосан, Фарғона туманлараро иқтисодий суди ишни янги очилган ҳолат бўйича кўриб чиқиб, ҳудудий бошқарманинг даъвосини рад қилди. Аниқроқ айтганда, ноқонуний равишда ундириб олинган маблағ "Қувасойцемент" акциядорлик жамиятига қайтариладиган бўлди.

Солижон ҚУРБОНОВ,
Фарғона шаҳар маъмурий судининг раиси
Хуршид СУЛТОНОВ,
"Куч — адолатда" мухбири

Давлат хазинасидан 100 минг долларни ўғирлаган банкирлар

"Халқ банки"нинг Ёзёвон филиалидан 100 минг долларни ким ўғирлаган эди?

Фарғона вилояти Ёзёвон туманидаги АТ "Халқ банки" филиалининг валюта сақлаш сейфидан 100 минг АҚШ долларини талон-торож қилган банк бошқарувчиси ва икки нафар ходимига суд ҳукми ўқилди.

Бу ҳақда ЎзА мухбирига жиноят ишлари бўйича Фарғона вилоят суди судьяси Б.Ваҳобов ва жиноят ишлари бўйича Ёзёвон туман суди раиси Б. Ҳайдаров маълум қилди.

Бугун мамлакатимизнинг энг чекка ҳудудларида ҳам замонавий банк хизматлари кўрсатиш йўлга қўйилган. Мазкур соҳада фидойилик, халоллик билан меҳнат қилаётган ходимлар жуда кўп. Бироқ, гуруч курмаксиз бўлмаганидек, соҳа ходимлари орасида нафс куйига тушиб, жиноят содир этганлар ҳам учраб турибди.

АТ "Халқ банки" филиалининг бошқарувчиси вазифасини бажарувчи Сарвар Турсунбаев, бош ҳисобчи Баҳром Тиллаев, касса мудири Гулнора Утановалар ўз касбига хиёнат қилиб, бир қатор жиноятларни содир этди.

АТ "Халқ банки" Фарғона вилоят филиалининг 2018 йил 24 октябрдаги буйруғи билан АТ "Халқ банк" Ёзёвон филиали бошқарувчиси вазифасини бажарувчи лавозимига тайинланган С.Турсунбаев, бош ҳисобчи Б.Тиллаев ва касса мудири Г.Утановалар 2019 йил 25 январь куни АТ "Халқ банк" Фарғона амалиёт бўлими томонидан АТ "Халқ банк" Ёзёвон филиалига келган 300 минг АҚШ долларини қабул қилиб олган.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг қарори билан тасдиқланган "Тижорат банкларида касса ишини ташкил этиш, нақд пул ва бошқа қимматликларни инкассация қилишга доир йўриқнома"га амал қилинмасдан С.Турсунбаев ва Б.Тиллаевлар ўзларига бириктирилган банкнинг нақд пул ва бошқа қимматликларни сақлаш омборига тегишли калит ва муҳрларини касса мудираси Г.Утановага топшириб қўйган.

Касса мудираси Г.Утанова банк бошқарувчиси вазифасини бажарувчи С.Турсунбаев, бош ҳисобчиси Б.Тиллаевларга бириктирилган калит ва лавозим муҳрлари билан омборхона эшигининг калит ва муҳрларини ўзида сақлаган.

(Давоми 4-бетда) ▶

Қарор топди

ёки уч йиллик изтироб ниҳояси хайрли тугагани хусусида

Бундан ташқари тафтишчи, гувоҳлар, қўшимча гувоҳлар, судланувчининг ишончли вакили — "NE`MATILLA AUDIT" хусусий корхонаси раҳбари Н.Айтқулов, вилоят молиявий назорат бошқармаси бошлиғи ўринбосари З.Зулфиқоровлар ишга мутахассис сифатида жалб қилинди. З.Зулфиқоров томонидан қайта тафтиш ўтказилди.

Мазкур ишни судда кўриш жараёнида Р.Аброровнинг ўзига нисбатан чиқарилган суд ҳужжатларига нисбатан эътирози асосли эканлиги маълум бўлди. Айтиш керакки, илгари тафтишчи М.Бердиқулов тафтиш ўтказган, кейин яна у қўшимча тафтиш ўтказган. Энг қизиқ томони шундаки, хулосалар бир-бирига мос келмайди.

Жиноят ишида ҳайдовчилар А.Номуратов ва М.Сатторовларнинг кўрсатмалари Р.Аброровнинг айбини исботловчи далиллардан бири сифатида олинган. Аммо уларнинг айнан қайси кўрсатмасидаги ҳолатлар айблов учун асос бўлиши суд томонидан аниқлаштирилмаган.

Биринчи ва апелляция инстанцияси судлари муҳокамаси тўлиқ эмас, иш бир ёқлама олиб борилиб, судланувчининг қонун билан белгиланган ҳуқуқлари чекланган.

Хўш, тафтиш якунлари бўйича 59 миллион 683 минг 800 сўмлик транспорт хизматига оид ҳужжатлар сохталаштирилгани ва жуда кўп миқдордаги давлат маблағи ўзлаштириш йўли билан талон-торож қилингани ҳақида тадбиркорга қўйилган айб ҳақиқатга мос келадими? Тафтиш далолатномаси ва хулосаси қонуний тузилганми, улар бирон-бир норматив ҳужжатларга асосланганми?

Суд муҳокамаси чоғида юқоридаги саволларга қонуний жавоб изланди. Ўша пайтда "Шуҳрат" дон қабул қилиш шохобчасида ишлаган, шохобча технологи Ю.Бозоров, омбор мудири Н.Қурбонов, ишчи Р.Абдухолиқовлар "ТО — 30" юклагич мосламали трактор бўйи етмаслиги сабаб донни вагонларга тўғридан-тўғри орта олмаслиги, трактор ҳайдовчилари буғдойни лента — эскалаторга юклаб беришгани ва дон унинг воситасида вагонларга узатилгани ҳақида гувоҳлик беришди.

Ўша пайтда трактор ҳайдовчиларидан тушунтириш хатлари тазйиқ остида олинган, ҳар хил мазмунда берилган бу тушунтириш ва баёнотлар Р.Аброровнинг айбини исботловчи далил сифатида кўрсатилган. Бироқ Р.Аброровнинг бу ҳақдаги важлари судда текширилмаган.

Шохобча технологи Ю.Бозоров А.Номуратов билан М.Сатторовларга раҳбарлик қилган, ишни қандай бажаришни кўрсатиб турган. Бажарилган ишлар тўғрисидаги ҳужжатларга трактор ҳайдовчиларидан ташқари омбор мудири ҳам имзо қўйган.

Судда "ГАЗ - 53" русумли юк автомашинаси ҳайдовчиси Қ.Қурбонов трактор ҳайдовчиларининг иш соати ва меҳнат ҳақи қўшиб ёзилмаганини қайд этди. Чунки улар ёнма-ён ишлаган, ҳатто иш тиғизлиги боис А.Номуратов билан М.Сатторов тунда ҳам уйларига кетмаган.

— Мен 2013 йилда "Шуҳрат" дон қабул қилиш шохобчасида омбор мудири вазифасида ишлаганман, — деди судда В.Йўлдошев. — Шартномада Р.Аброровга тегишли юкловчи трактор ва унинг ҳайдовчилари ўн олти соат ишлаши кўрсатилган. Тафтиш хулосасига Р.Аброров иш ҳақи учун табел тузишда трактор ҳайдовчиларини ҳақиқатда ишлаган соатларидан уларнинг овқатланиши, дам олиши ва бошқа эҳтиёжлари учун танаффус қилиб, тўхтаб турган вақтларини ажратмасдан қўшиб ёзган, деб нотўғри маълумот киритилган.

Тадбиркор Р.Аброров 2014 йилнинг ғалла мавсумида "Гулистон" дон қабул қилиш шохобчасида ишлаган экан. Мавсумда бирга ишлаган гувоҳлар ҳам судда сўралди. Жумладан, С.Чўлиевнинг гувоҳлик беришича, у Р.Аброровнинг тракторини ҳайдаган, юклагичнинг бўйи вагонга етмагани сабабли, донни эскалатор лентасига тўккан. Эскалатор эса, буғдойни машина ва вагонларга юклаган. У Р.Аброровнинг иши бўйича тергов даврида сўроқ қилинган, аммо судга чақирилмаган.

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат дон инспекцияси мутахассиси, ўшанда "Шуҳрат" дон қабул қилиш шохобчасидаги технологик жараёнларни текширган Х.Шерматовнинг суддаги баёноти ҳақиқий ҳолатга анча ойдинлик киритди.

Унинг гувоҳлик беришича, шохобчада 2012 йилда фермер хўжаликларидан 22 тонна дон қабул қилинган. Ана шу доннинг миқдори, намлиги, чиқиб кетган буғдойнинг миқдори рўйхатга олиниши сингари технологик жараёнларга ҳисобхонадаги 36-сонли китобнинг ҳеч бир алоқаси йўқ. Бу билан Р.Аброровни айблаш ўринсиз. Тафтишчи М.Бердиқулов ўз хулосасига шохобчадаги технологик жараёнлар бўйича маълумотларни нотўғри киритган.

Шунингдек, Р.Аброровга Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1996 йил 9 августдаги Фармонига зид равишда транспорт хизматлари учун 68 миллион 106 минг 600 сўмлик омихта ем маҳсулотларини ноқонуний равишда бартер операцияларини амалга ошириш йўли билан олиб, уларни номаълум шахсларга нақд пулга сотгани тўғрисида айблов ҳам қўйилганди.

Судда ушбу айблов ҳам асоссиз экани ўз исботини топди. Тўғри, Р.Аброров уч ҳолатда — 2011 йилнинг биринчи ва иккинчи чораги, 2014 йилнинг тўртинчи чораги ва 2015 йилнинг январь ойида жамиятдан якка тартибдаги тадбиркор "Abrorov R.A." ҳисобига жами 74 миллион 989 минг 853 сўмлик омихта ем маҳсулотлари олган.

У қарзидан ортиқча олинган ем маҳсулоти учун жамият ғазнасига 6 миллион 883 минг 500 сўм нақд пул тўлаган. Қолган 68 миллион 106 минг 353 сўмлик маҳсулотнинг 27 миллион 167 минг 650 сўми 2011 йилнинг биринчи чорагида Сирдарё вилояти Хўжалик судининг суд буйруғи билан, 37 миллион 100 минг 548 сўми вилоят Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори асосида, қолган 3 миллион 838 минг 155 сўми 2014-2015 йилларда акциядорлик жамиятининг якка тартибдаги тадбиркор "Abrorov R.A." олдидаги муддати ўтган кредит қарзлари ҳисобидан ундириб олинган.

Қисқаси, судда тадбиркор Р.Аброровнинг ҳуқуқлари қўпол тарзда бузилгани ўз исботини топди.

Апелляция судлов ҳайъати Жиноят процессуал кодексининг қатор моддалари талаблари ва Олий суд Пленуми қарорлари раҳбарий тушунтиришларига асосланиб, суднинг Расул Аброровги нисбатан чиқарган айблов ҳукмини бекор қилди. Тадбиркор Р.Аброров Жиноят процессуал кодексининг 83-моддаси 3-банди асосида, жиноят содир этишга дахлдор бўлмагани сабаб оқланди.

Суд ажрими билан Р.Аброров томонидан дастлабки тергов ва суд жараёнида "Оқолтиндонмаҳсулотлари" акциядорлик жамияти ғазнасига топширилган 59 миллион 683 минг 800 сўм қайтариладиган бўлди. Мулкий, маънавий ва бошқа зиённи қоплаш масаласида Р.Аброровга фуқаролик ишлари бўйича судга мурожаат қилиш ҳуқуқи мавжудлиги тушунтирилди.

Ҳа, адолатнинг манзили жуда олис, унга етиб олиш машаққатли кечди. Ҳақиқат юзага чиқиб, адолат қарор топгунига қадар Р.Аброров уч йил азият чекди, изтироблар гирдобида кун кечирди, ниҳояси эса, хайрли тугади.

Нуриддин ТЎХЛИЕВ,
жиноят ишлари бўйича Жиззах вилояти судининг судьяси.
Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
"Куч — адолатда" мухбири

Жиноятга жазо муқаррар

Бутуннинг кемтиги

ёхуд эркатойликдан падаркушликка сабаб бўлган қотиллик ҳақида

Ҳазорасплик Эркабой Одамбоев табиатан беозор ва хушхулқ киши эди. У Ҳабибулла ота Одамбоевнинг пиру бадавлат хонадонида вояга етди. Оила — болажон. Эркабой эса, кенжа ўғил. Кенжа ўғил ҳамма жойда бўлгани каби Хоразмда ҳам алоҳида меҳр ва ардоқ остида камолга етади. 1981 йил ушбу қишлоқда туғилган кенжа фарзанд Эркабой ҳам ана шу алфозда ўсиб-улғайди. Оила қурди, фарзандли бўлди. Бу орада оиланинг қиз фарзандлари турмуш қурган кўйи ота уйини тарк этишди, ўғиллар ҳам ўзлари учун иморат қуриб, алоҳида яшай бошлашди. Хонадон бошпанаси ва 90 ёшли Ҳабибулла ота таомилга кўра, кенжа фарзанд қарамоғига ўтди.

(Давоми 4-бетда) ▶

Фуқаролик қонунчилиги

Қарз арзга айланмасин

бунинг учун унинг ҳуқуқий оқибатини олдиндан ўйлаш лозим

◀ (Бошланиши 1-бетда)

Фуқаролик кодексининг 732-733-моддаларида қайд этилган нормалар талабига кўра, фуқаролар ўртасидаги қарз шартномаси, агар қарз миқдори энг кам иш ҳақининг ўн бараваридан ортиқ бўлса, оддий ёзма шаклда тузилиши шарт. Шундагина даъво учун далил юзага келади.

Қарз шартномасининг ёзма шаклига риоя қилмаслик ҳолатлари ҳам ҳаётда учраб туради. Бундай ҳолатлар Фуқаролик кодексининг 109-моддасига мувофиқ, низо келиб чиққан тақдирда, тарафларни битимнинг тузилганлигини, мазмунини ёки бажарилганлигини гувоҳларнинг кўрсатмалари билан тасдиқлаш ҳуқуқидан маҳрум қилади.

Қарз олиш ва бериш қадимдан мавжуд. Шу боис ҳеч бир замонда бу масала эътибордан четда қолмаган. Ҳамиша аниқ тартиблар жорий этилган.

Мусулмон ҳуқуқида ҳам қарз, яъни олди-берди масаласида аниқ кўрсатмалар мавжуд. Қуръони Каримнинг "Бақара" сурасида шундай марҳамат қилинади (мазмуни): "Эй мўминлар! Бир-бирингиз билан қарз беришиб муомала қилган вақтларингизда (у қарзларингизни адо қилиш муайян бир вақтгача маълум бўлса) у қарзларингизни ҳужжат тариқасида ёзинглар".

Шунинг учун ҳам қарз олди-бердисини ҳужжатлаштиришда истиҳола ёки андишага бориш керак эмас.

Қарз берувчи иккинчи тоифа эса, шу орқали фойда кўрувчилар бўлиб, улар маълум фоиз эвазига, албатта, гаров ҳисобига қарз беради. Бировга пулни шунчаки бериб қўймайдиган бу тоифа вакиллари доим ишини пухта қилади.

Яъни аксарият ҳолатларда қарз учун гаров шартномаси тузиш ўрнига қарз олаётган шахсга тегишли муайян мулкларни, масалан, машина, уй-жой ва ҳоказоларни нотариал тартибда олди-сотди шартномаси орқали ўз номига расмийлаштиргачгина пул беради. Пулга муҳтож одам эса, кўпинча, шу каби талабларга илож-сизликдан рози бўлади.

Низо келиб чиққанда эса, фоизга қарз берувчи одам "уйни ёки машинани қонуний нотариал тартибда расмийлаштириб сотиб олганлигини" айтиб, қарз берганлигидан тониб тураверади. Кўпинча ҳақиқий ҳолатни исботлашнинг имкони бўлмайди ва оқибатда бундайларнинг қўли баланд келади.

Нега? Чунки ўша олди-сотди шартномаси нотариал тартибда, томонларнинг хоҳиш-иродаси асосида расмийлаштирилган. Мулк эгаси нотариус ҳузурида ихтиёрий олди-сотди шартномасини имзолаган. Ўртада қарз олди-берди бўлганлигини тасдиқловчи бирон-бир ёзма далил мавжуд эмас.

Шунинг учун қарз эвазига ниманидир гаровга қўйиш ёки гаров ўрнига олди-сотди шартномаси тузишда ҳушёр бўлиш лозим. Энг муҳими, ўртадаги муносабатни тўғри, яъни қонуний расмийлаштириш керак.

Шу ўринда бир мисолга тўхталамиз: даъвогар фуқаролик ишлари бўйича туманлараро судига даъво аризаси билан мурожат қилиб, унда жавобгардан қарзни ундиришни сўраган.

Фуқаролик ишида тўпланган ҳужжатларга кўра, даъвогар судга жавобгарнинг тилхати нусхасини тақдим этган. Жавобгар номидан ёзилган тилхатда даъвогардан ўз эҳтиёжлари учун 14.300.000 сўм қарз олганлиги, қарзни 2018 йил 1 октябрда қайтариб бериши баён қилинган.

Суд жавобгарнинг қарз олиб, қайтариш мажбуриятини бузганлиги асосида даъво талабини қаноатлантирган.

Даъвогар судга жавобгарнинг қарздорлиги ҳақидаги тилхатнинг аслини тақдим этмаган. Суд муҳокамасида даъвогар тилхатнинг асл нусхасини даъво аризаси тайёрлаш учун адвокатга берганини, бироқ адвокат вафот этганлиги туфайли асли йўқолганлигини билдирган.

Бошқа ҳолатларда суд ишнинг ҳақиқий ҳолатлари ва тарафлар ўртасидаги ўзаро муносабатни ҳар тарафлама, тўлиқ ва холисона аниқлаш чораларини кўрмасдан хатоликка йўл қўйиши ҳам мумкин эди.

Фуқаролик кодексининг 735-моддасига кўра, қарз олувчи олинган қарз суммасини шартномада назарда тутилган муддатда ва тартибда қарз берувчига қайтариши шарт. Бинобарин, жавобгар номидан ёзилган тилхат ишончли ёзма далил бўлолмайди.

Фуқаролик кодексининг 109-моддасига асосан, битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келмайди. Бироқ низо чиққан тақдирда тарафларни битимнинг тузилганлигини, мазмунини ёки бажарилганлигини гувоҳларнинг кўрсатмалари билан тасдиқлаш ҳуқуқидан маҳрум қилади.

Тарафлар битимнинг тузилгани, мазмуни ёки бажарилганини ёзма ёки бошқа далиллар билан тасдиқлашга ҳақлидирлар.

Олий суд Пленумининг **"Фуқаролик кодексини татбиқ қилишда суд амалиётида вужудга келадиган айрим масалалари тўғрисида"**ги қарори 21-бандига кўра, Фуқаролик кодексининг 733-моддаси 1-қисмига биноан, қарз берувчи юридик шахс бўлганида ёки фуқаролар ўртасида тузилган қарз шартномасининг суммаси энг кам иш ҳақининг, яъни базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ортиқ бўлган ҳолларда қарз шартномаси оддий ёзма шаклда тузилиши талаб қилинади.

Судлар қарз шартномасининг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келмаслигини назарда тутишлари лозим.

Фуқаролик кодексининг 109-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларига мувофиқ, тарафлар бундай ҳолда гувоҳларнинг кўрсатмасига асосланишга ҳақли эмас. Лекин бу уларни ёзма ва бошқа далиллар келтириш имкониятидан маҳрум этмайди.

Агар пул ёки ашё олганлик факти инкор этилмаса, у ҳолда уни ёзма далиллар билан тасдиқлаш талаб қилинмайди. Ҳар бир тараф ўз талабларини асослаш учун келтирилган ҳолатларни исботлашга мажбур.

Юқорида келтирилган мисолда жавобгар даъвогардан 14.300.000 сўм қарзини суд мажлисида тан олган ва даъвогар пулларни ўртага тушиб олиб берганини баён қилган.

Жавобгар қарздорлигини тан олганлиги битим тузилганлиги ва мазмунини ҳамда қарз мажбурияти мавжудлигини тасдиқлайдиган далил ҳисобланади.

Бундан ташқари Фуқаролик процессуал кодексининг 253-моддасига кўра, арз қилинган талаб жавобгар томонидан тан олинган тақдирда, асослантирувчи қисмда фақат арз қилинган талабнинг тан олинганлиги ва унинг суд томонидан қабул қилинганлиги кўрсатилиши мумкин.

Қонунчиликда қарз олди-бердисини тузиш ва расмийлаштириш шарт қилиб қўйилган экан, нима сабабдан қарз муносабатига киришаётган шахслар ушбу тартибга риоя этмайди, деган савол туғилади.

Фикримизча, бунинг биринчи сабаби — ўртадаги ишонч, истиҳола. Иккинчидан, тарафлар нотариал идорага бориб, қарз шартномасини расмийлаштиришга ҳафсала қилмайди ёки имкони бўлмайди.

Нега деганда, бу жараён муайян вақтни талаб этади. Муаммонинг энг каттаси эса, ҳуқуқий саводхонликка бориб тақалади.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, қарз муносабатлари қонуний расмийлаштирилмас экан, низо ва муаммолар пайдо бўлаверади ҳамда иш судга келиб тақалаверади. Шунинг учун фуқароларни қонун талабларига қатъий амал қилишга чақириб қоламиз.

Акром ШУКУРОВ,
фуқаролик ишлари бўйича Жиззах вилояти судининг раиси

Давлат хазинасидан 100 минг долларни ўғирлаган банкирлар

◀ (Бошланиши 3-бетда)

Банкнинг моддий жавобгар шахслари пул омборини ёпишдан аввал нақд пуллар ва бошқа қимматликларнинг бут сақланаётганлигини, уларнинг ҳисоби тўғри юритилаётганлигини ҳамда баланс-даги маълумотларни, касса китобларидаги ёзувларни ва ҳақиқатда мавжуд бўлган нақд пуллар, қимматликлар қолдиқларига мос келишини текшириб кўришлари шарт деб белгиланган. Аммо АТ "Халқ банки" Ёзёвон филиали банк бошқарувчиси вазифасини бажарувчи С.Турсунбаев ва бош ҳисобчиси Б.Тиллаевлар касса мудираси Г.Утановага йўриқноманинг талабларини бузиб, китобларга моддий жавобгар шахслар С.Турсунбаев ва Б.Тиллаевларни номларидан имзоларни ўхшатиш йўли билан бажариб келишига рухсат берган. Касса мудири Г. Утанова турли шаклдаги китобларни мансабдор шахслар номидан тўлдириб, уларнинг имзоларини ўхшатиш йўли билан ишни бажариб келган.

2019 йил 25 январь кунидан 2019 йил 5 февраль кунига қадар АТ "Халқ банк" Ёзёвон филиали банк бошқарувчиси вазифасини бажарувчи С.Турсунбаев, бош ҳисобчиси Б.Тиллаевлар моддий жавобгарлиги остида бўлган АТ "Халқ банки" Ёзёвон филиал балансининг ҳисоб рақамида жами 218 минг 300 АҚШ долларидан 840 миллион 153 минг сўмга тенг бўлган 100 минг АҚШ долларини растрата қилиш йўли билан касса мудираси Г.Утанова ўзлаштириш йўли билан талонторож қилади. Келгусида тергов ва суд идоралари-ни улар томонидан содир этилган жиноятни фош этилишига йўл қўймасдан чалғитиш мақсадида 2019 йил 5 февраль куни соат 20:00 да АТ "Халқ банки" Ёзёвон филиалида 100 минг АҚШ доллари камомади келиб чиққанлиги ҳақида Ёзёвон туман ИИБга хабар берганлар. Албатта, бу ҳийла иш бермади ҳамда уларнинг қилмишлари фош этилди.

Жиноят ишлари бўйича Ёзёвон суди томонидан мазкур жиноят иши кўриб чиқилиб, С. Турсунбаевга 5 йил икки ой, Б.Тиллаев ва Г. Утановага 5 йил муддатга озодликдан маҳрум этиш ва ҳар бирларига икки йил моддий жавобгарлик ва мансабдорлик лавозимларида ишлаш ҳуқуқидан маҳрум қилиш жазоси тайинланди. АТ "Халқ банки" Ёзёвон филиалига етказилган 100 минг АҚШ долларини сўмдаги қиймати 862 миллион 451 минг сўмни судланувчилардан солидар тартибда ундирилиши белгиланди.

Маъсуджон СУЛАЙМОНОВ,
ЎзА

Жиноятга жазо муқаррар

Бутуннинг кемтиги

ёхуд эркатойликдан падаркушликка сабаб бўлган қотиллик ҳақида

◀ (Бошланиши 3-бетда)

Алқисса, Эркабой бутун оила обрўси, нуфузини сарбаланд этгандир, дерсиз?! Йўқ. Афсуски, пировардида бундай бўлмади. Эркабойлар хонадонини одамлар кутганидек, бахтли, саодатли кунлар эмас, аксинча, кулфат ва ғурбатдан иборат зулматли дамлар йўқлаб келди.

Эркабой чиндан ҳам, "эрка"лигини қилди. Балки у чор-атрофдагиларга чиндан ҳам, мўмин-қобил, хушмуомала киши сувратида кўрингандир, аммо Одамбоевларнинг катта хонадони учун яхши ва хушҳулқ фарзанд бўлолмади. Ташқи қиёфаси ички дунёсида акс этмади. Оила шаънини оёқости қилди. Энг ачинарлиси, падаркуш деган тавқи-ланъат ёрлиғини бўйнига илди.

...Ҳаёт катта сабоқ мактаби, кимнинг аслида ким эканини бир пасда кўрсатади, оқни — оққа, қорани — қорага, сарагини — саракка, пучагини-пучакка ҳам бир зумда ажратади. Ўтган йилнинг 20 октябрь куни оқшом Одамбоевлар хонадонида рўй берган мудҳиш воқеадан сўнг одамлар ҳаётнинг бу ҳақиқатига яна бир марта гувоҳ бўлишди.

Кейинги йилларда Эркабойнинг афт-ангори, ўзгаларга нисбатан муомалаю муносабатида деярли ҳеч нарса ўзгармади. Аввалига фойдали меҳнат, рўзғор ташвишидан ўзини буткул четга олди, ўзига ўхшаган дангаса ва тепса — тебранмас кимсаларга қўшилди. Орадан хиёл вақт ўтмай эса, ичкиликка бутунлай муккасидан кетди. Уни бу йўлдан қайтаришга қаратилган панд-насиҳатларнинг биронтаси ҳам фойда бермади. Койиш ва тергашлардан ҳам наф чиқмади. Ичган чоғда ботирлиги қўзир, сўқир кўзи ароқдан бўлак бирон матоҳ, ҳатто оиласи, фарзанд-дилбандлари, кекса отасини ҳам илғай олмасди. Шу аснода у вилоят наркология диспансерининг махсус рўйхатидан жой олди. Оила эса, ҳалокат ёқасига келиб қолди. Эрининг хурмача қилиқлари, ҳақорат ва дўппослашларига чидай олмаган турмуш ўртоғи Жумагул Машарипова кўп ҳолларда болалари билан бирга ота-она уйидан бошпана топди.

Одамбоевлар хонадонидаги бу машъум воқеа Ж.Машарипова роппа-роса ярим йиллик араздан сўнг оиласи бағрига қайтгач, содир бўлди.

Ўша куни Эркабой чошгоҳгача тошдек қотиб ухлади. Сўнг ўрнидан туриб, нарибери нонушта қилгач, туман маркази томон йўл олди. Бундай тахлитдаги "сафар"ларнинг боиси ичкиликбозлик эканини уйдагилар яхши биларди. Уларнинг ўйи тўғри бўлиб чиқди. Кун уфққа бош қўяр чоғи гандираклаганча уйга қайтган Эркабой ичиш ҳали маромига етмаганидан нолиганча турмуш ўртоғини қистовга олди: ароқ учун пул беришни сўради. Хотини уйда пул йўқлиги, рўзғор қозони деярли бўш қолганини эрига ётиғи билан тушунтиришга уринди. Қани энди, ичкилик таъсирида буткул ақл-ҳушини йўқотган ёстиқдоши буни тушунса? Йўқ, тушунмади. Тушунишни ҳам истамади. Бунга жавобан муштини ишга солишга ҳозирланди. Бироқ улгурмади. Кекса ота ожиз аҳволда эканига қарамай орага тушди. Келинини ҳимоя қилишга чоғланди. Афсуски, кучи етмади. Аммо буни кўриб, ўғилнинг авзойи ўзгарди. Отага қарата: "Йўқса, пулни ўзинг бер", дея ўшқирди. Ота ароқ учун пул йўқлигини писанда қилди, сўнгра: "Вақт алламаҳал бўлди, балки эртага ичарсан, эрталаб акангдан ўзим пул олиб бераман", деди. Буни эшитиб, ўғил баттар қутуриб кетди. У ақл-ҳушини йўқотиб, отасига ташланди ва бўғзидан олиб, аёвсиз дўпослашга тушди. Ёши тўқсондан ошган қариянинг кучи нимагаям етарди? Ота ўғлининг биринчи мушти тегиши билан ерга гурсиллаб йиқилди. Қутуриб кетган ўғил эса, бу билан кифояланмади. Аллақачон ҳушини йўқотган отани калтаклаш, тепкилашда давом этди. Чолнинг юз, кўз, қулоқ, бурун, оғиз соҳалари қаттиқ шикастланди. Кўз ўнггида содир бўлаётган даҳшатли зўравонликдан эси оғаёзган келин — Жумагул мушт ва тепкининг галдаги зарбалари ўзи ва фарзандлари бошига ёғилишини фаҳмлади, чоғи, икки боласини эргаштирганча қўшни ҳовлида яшаётган Одамбоевларнинг тўнғичи Муроднинг уйи томон йўл олди. Тун яримлаган чоғ рўй берган бу мудҳиш ҳодиса ҳаммани оёққа қалқитди. Бари ота уйи томон шошди. Бу пайтга келиб, қиларини қилган ва хуморини ёзган зўравон ўғил хонадонда яшириб қўйилган ароқни топиб олган ва уни тикка туриб сипқорганча кучли мастлик домида донг қотиб ухлар, ота эса, ерда афтодаҳол ҳолатда чўзилиб ётар, базўр нафас оларди.

..."Тез тиббий ёрдам" ҳаялламади. Отани шифохонага олиб кетишди. Хайриятки, ота бир неча кун ўтиб кўзини очди ва ўша куни уйида юз берган мудҳиш воқеани айтиб берди. Ўша куннинг эртаси туш чоғи ҳушига келган Эркабой эса, қилинди.

Қилмиш, шубҳасиз, қидирмиш ва муқаррар жазога етаклади. Буни аслида тан жазоси, десак, тўғри бўлади. Аммо кишига руҳан ва маънан азоб берадиган оғирроқ жазо ҳам бор. Бу — виждон азоби. Бу ўзини билган, англаган киши учун бир умрлик жазо. Ундан қутулишнинг бир йўли бор: у жазони ўташ чоғида чинакамига тарбияланиш, умрнинг зимистонда ўтган онларига қайта-қайта разм солиш, ундан тўғри ва оқилона хулоса чиқариш, эзгулик йўлларини излаш, уни топиш, озодликка чиққач эса, талаб-у тақозоларини тўла-тўкис бажо келтириш, ота қабрига доимо бош қўйиб, у зотнинг хотирини ҳамиша ёд этиш, оиласи, рафиқаси ва фарзандларнинг муносиб раҳнамоси, соҳиб-у, соябони бўлишдек инсонийлик амалларини бекаму-кўст адо этишдан иборат. Алқисса, буларнинг бари вақт ва фурсатга бориб тақалади ва истак, орзу-ниятларнинг ҳаётдаги ифодаси ижобати ҳам ўшанда намоён бўлади. Жиноят қилиб, гуноҳга ботса-да, охир-оқибат тузалиш ва поклaниш йўлига кирган, чинакам ҳаётдан, оиласи ва яқинларидан умид узмаган, яхшилик ва эзгуликка астойдил қўл берган кишига Яратганнинг ўзи мададкор бўлади. Қанийди, буни ҳамма бирдек англаб, бари бирдек аҳил, иноқ, баҳамжиҳат турмуш кечирса, азиз умрини эзгу сўз, эзгу амал, эзгу фикрат йўлларига бахшида этса?! Назаримизда, жаннат эшиклари шундай фазилатли инсонларга очилади, ҳа, тириклигидаёқ очилади! Бошқаларга эса ... йўқ, очилмайди!

Акбар АМИНОВ,
жиноят ишлари бўйича Ҳазорасп тумани судининг раиси,
Абдулла СОБИРОВ,
"Куч — адолатда" мухбири

Куч — адолатда

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси Олий суди

Бош муҳаррир:
Шодикул ҲАМРОЕВ

Газета 2007 йил 23 февралда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0224-рақам билан рўйхатдан ўтган.

ISSN 2181-6123

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Козимджан КАМИЛОВ
Икрам МУСЛИМОВ
Холмўмин ЁДГОРОВ
Бахтиёр ИСАКОВ
Светлана АРТИКОВА
Зарифжон МИРЗАҚУЛОВ
Замира ЭСОНОВА
Олим ҲАЙИТОВ
Азиз МИРЗАЕВ
Бобомурод РАЙИМОВ

Навбатчи муҳаррир:
Сардор ҲАМРОЕВ

Саҳифаловчи:
Шерзод ХАЙРУЛЛАЕВ

Газета «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида офсет усулида босилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Манзилимиз: Тошкент шаҳри, А. Қодирий кўчаси, 1-уй
Тел.: (0 371) 241-01-56, 239-02-54
E-mail: kuch-adolatda@mail.ru
Нашр индекси: якка тартибда - 574, ташкилотлар учун - 575.

Буюртма: Г-623. Қоғоз бичими: А-2. Ҳажми: 2 босма табоқ. Сотувда эркин нархда. Адади: 8238
1 2 3 4 5 6 Топшириш вақти: 22⁰⁰. Топширилди: 23³⁰.